

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. || Lvdovici || De Ponte Vallis-||Oletani, È Societate ||
Jesv Theologi.|| De || Christiani hominis || Perfectione In
Qvo-||libet eius Vitæ genere.|| Tomi Qvatvor.||**

Quorum argumenta ex S. Rvth Historia præcipué desumpta

Puente, Luis de la

Coloniæ Agrippinæ, 1625

Cap. VI. Ratio & modus quo Domini Familiæ suæ vitia corrigere, ac punire debeant, absque nimia seueritate: aliorum ad id opera adhibita.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39637

& cuius salus in maximo discrimine versatur: pendet verò eius remedium ex consilio & admonitione ita opportunè proposita vt eam exequatur. Discant item ab hoc exemplo illi, qui idola suam intra conscientiam delitescere sinunt, dum tempus opportunum habent, eadem eicere; ne mors inopinatò illos, cum iniquo ad eò hospite, qui aeternæ damnationis sit causa, operimat.

CAPVT VI.

RATIO ET MODVS QVO DOMINI, FAMILIAE
suae vitia corrigere, ac punire debeant, absque nimia se-
ueritate: aliorum ad id opera adhibita.

2. 2. q. 33. a. 3

Superiorum
propria Cor-
rectio.

Eius negli-
gentia cru-
delis.

I.

Reg. 46. ex
suis.

a Luc. 10. 31
Corpus cu-
ras animam
negliges?
I. Reg. ad
fratres ca. 7
refertur
q. 5. ca. 1.

AMETSI correctionis fraternæ præcepta ad omnes in genere ho-
mines, teste D. Thoma, pertineant; vt proximum, quò peccan-
di consuetudinem deserat, sedulo commoueat: ad prælatos ta-
men imprimis ea spectant: quorum est non modò delinquentes
commouere; sed & acriter (si opus fuerit) rigideque reprehē-
dere, in eosque pro delicti grauitate animaduertere. Prælatorum verò no-
mine omnis Superior cum Ecclesiasticus, tum sæcularis (qualis is demum fue-
rit) Dominus cum subditis, pater cum filijs, ciuitatis præfectus cum ciuibus
comprehenditur. Qui omnes si officio huic, vel præ inertia ac negligentia,
vel ficto pietatis clementiæque titulo defuerint; in subditos, & vniuersam
suam Rempublicam, communitatem vel familiam, quin & in se ipsos cru-
deles erunt: vt interim taceam, quàm grauitè Deum offendant, qui fallam
hanc pietatem, ac veram potius crudelitatem grauitè puniet.

PRIMUM: si enim insignis crudelitas foret, seruum corpore ægrum, le-
ctoque defixum deserere, nec debita sanitatis recuperandæ remedia adhi-
bere: quò citius moreretur; ecqua futura immanitas (inquit Basilus) in ani-
ma illum debilem & infirmum non corrigere & iuuare, ne moriatur ma-
gna profectò crudelitas & immisericordia a sacerdotis illius ac Lenita fuit, dū
in seminecem viatorem à latronibus despoliatum incidentes, eiusdem nec
miseratione tacti sunt, nec vulnera alligauerunt, nec medicamen aliquod ap-
plicuere. Econtrà præclara atque insignis Samaritani misericordia, qui vul-
nera alligauit, medicamentum, non modò olei, quod lenit; sed & vini, quod
pungit, adhibuit, erit igitur (ait S. Augustinus) insignis & detestanda crude-
litas, sinere vt proximus tuus & subditus moriatur in anima, eò quòd cor-
rigere ac corripere negligas; summæ verò pietatis actus, medicinam adhi-

bere.

bere; etiam si correctum purgat, ac dolorem incutiat. Et si Deus olim (vt scribit S. Chryſoſtomus) in veteri lege præcepit, vt qui in b *sui inimici bonè aut aſinum errantem incidisset, ad eum reduceret*: cum hoc humanitatis eſſet ſignum; contrarium verò, odium, animique auerſionem indicaret, *quomodo, inquit, non ſumma inhumanitas eſt, & ferina crudelitas, non tantum nos cura impendere hominibus, quantum alii iumentis*: Si tuum iumentum amittas; egredieris ad quærendum: ſi verò ſerui tui anima in discrimine pereundi verſetur, non eidem ſuccurrere eniteris: Inſignis haud dubiè boni illius paſtoris; *boves centum habentis, pietas fuit, qui nonaginta nonè in ouili relictis, foras egreſſus unicam, quam perdidit, ouiculam; magna ſolicitudo quæſiuit, & inuentam, magna que animi lætitia, in humeros impoſitam, ad caulam reduxit.*

Si famulus tuus, peccato iam commiſſo, ſe perditum eat: noli illum in tartarei lupi faucibus deſerere, à quo deuoretur, ſed ſtude, allabora, enitere, vt ad caulam properè redeat, vt æternam damnationem euadat. Imò ſi id negligas, maiorem in te ipſum crudelitatem oſtendes. Nam, ſi peccatum, quod tibi incumbit corrigere, diſſimules: eiſdem te participem conſtituis: quin (teſte S. Auguſtino) etiam *grauioris*. Peccatum quippe alterius forſan in temperantiam vel caſtitem commiſſum eſt, tuum verò ſemper *charitati* aduerſatur, sæpè etiam *iuſtitia*, & officij tui præſcripto. Poterit ille vel in *ignorantiam*, vel in *cæcum affectum* crimen reiſcere, tuum verò purgari non poterit, cum in tuo conſpectu morientem ipſum videas, nec tantum eius damnum impediſ. In diuinam proinde iram incidet, ita per Prophetam comminantis: *d vae paſtoribus Iſrael &c: quod infirmum fuit, non conſolidatiſ; & quod egrotum, non ſanaſtiſ, quod contractum eſt, non alligaſtiſ; & quod abiectum eſt, non reduxiſtiſ; & quod perierat nõ quaſiſtiſ; ſed cum aſperitate imperabatiſ eiſ, & cum potentia; & diſperſe ſunt oues mee, eo quod non eſſet paſtor. Ecce ego ipſe ſuper paſtores, requiram gregem meum de manu eorum.*

Huc addere licet: quòd hæc negligentia vniuerſæ Reipublicæ & familia crudelis ſit valde que noxia: cuius bonum atque incolumitas in periculo propterea verſari ſolet, quòd ſedula deſit correctio. Quis neget, Sacerdotè Heli crudelẽ fuiſſe, cum filios corrigere neglexit; cuius correctionis defectu e *uerque eius filius, & ipſemet, ac triginta civium millia ceciderunt, miſerrimeque perierunt, & arca Teſtamenti propterea à profanis Philiſtæis capta fuit*: vnde manifeſtum ſit, ſuperiorum in corrigendo negligentiam, in cauſa eſſe: cur & ipſe, qui *non corrigit, & qui correctus non eſt*; & ſimul ipſa, in qua viuunt, *communitas* pereant, & ipſius DEI gloria illorum cauſa plurimum imminuatur. Illud verò maximum omnium hic incutit timorem, quòd Heli filiorum delicta coarguerit quidem: ſed aded languidè ac negligenter: nullum vt inde emolumentum prouenerit: ac propterea dixerit

2.

Hom. de ſe-
ren. repre-
henſione 10.
2. ad ſinem.
b Exo 23. 4.
Deut. 22. 1.

3.

Imo bouem
& ouem.
c Luc. 15. 4.
c c

4.

Non corri-
gens grauius
peccat.
Serm. 16. de
verb. Dom.
tom. 10.
D. Thom. 2.
2. q. 33. art. 2.

d Ezech. 34.

Remiſſio to-
ti Reipubl.
noxia.
e 1. Reg. 4.
11.

1. Reg. 2. 29

Monitio in
efficax non
sufficit.Hom. 1. de
verb. Isaiæ.
g Iosua. 7. 11

DEVS: *f magis honorasti filios tuos, quam me*: magis scilicet sollicitus eras, ne tuorum honor aliquod hac correptione detrimentum incurreret: quam vt peccatum tolleretur. Vt hinc discas te non explere muneris tui partes *mollis* adhibita correptione; quando illa non prodest: sed actiorem rigidiorēq; esse adhibendam, & *virgam* exerendam: ne tibi culpa imputetur; ac proinde de te familiaq; tua vindictam Deus exigat. Recordare, inquit S. Chrystomus, olim, solo Achan peccante, dixisse Deum, *g peccauit Israel, & prauaricatus est pactum meum*; & vnus ob noxam in plurimos flagellum exeruisse: eò quòd periculum esset commune: quia peccatum, pestis instar est: quæ omnes inficit in communitate, nisi correctio obstat.

h Mat. 18. 15

Dei & pro-
ximi inu-
riam tuam
cepit.

1 Gen. 4. 9.

Serm. 5. de

Ioan. Bapt.

Chryso. hom.

vlt. in. 1. Co.

k Eccl. 17.

12.

Hom. 7. in

Iosue.

DENIQUE si Deum plus, quàm te ipsum; & proximum, sicut te ipsum, ames; vterque hic amor stimulat ad eundem corrigendum. Hinc etiã Christus Dominus, dum fraternæ correctionis præceptum promulgaret, hisce verbis vsus legitur: *h si peccauit in te frater tuus, corripe illum*, nõ dixit *in te* quasi ad sola peccata *in te* commissa, iniuriasq; proprias duntaxat correctio, se extenderet; cum multò magis ad peccata in Deum, & proximos commissa spectet. Sed motiuum zelumq; correctionis ostendit; calcarq; tibi addere voluit, vt peccatum proximi, velut rem ad te spectantem, sumeres. Si enim Deum verè amares; & vnum cum ipso per amorem existeris: peccatum in Deum admissum, *in te* etiam admissum censebis: & quasi in te solum admissum corrigere & corripere debes, & similiter si proximum sicut te ipsum dilexeris, illius damnum ac detrimentum, *tuum* item existimare debes; & quæ admodum proprium tuum auertere omni ope conaris: ita & illius amoliri debes studere, ne dixeris cum Caino: *innum custos fratris mei sum ego?* hoc nõq; vt obseruat S. Bernardus, non à fratris ore procedit; sed inuidi & crudelis inimici, cum: *k vnique* (vt docet Eccles.) *mandauerit Deum de proximo suo*: ac fraternum sit, non sinere fratrem perire. Ne existimes, inquit Origenes, te culpæ expertem, si dixeris: *Quid ad me, si peccet alter?* perinde enim est, ac si *caput* pedi diceret, quid mea refert, si tu vulnereris, modò ego integrum & *in* spes existam? sed insignis hic est error, cum membri vnus scabies & læsio vniverso corpori grauis sit & noxia, ni per correctionem punitionemque citius tollatur.

§. I. *Præscribitur correctionis methodus, ne ultra limites feratur.*

1.

2 Epb. 6. 9.

AT quoniam Domini saculares ira perciti, grauius etiam in *castigando*, puniendoque delinquere solent: pauca hæc illis in familiæ gubernatione, obseruanda sunt. Inprimis consiliu illud Apostoli exactè seruare contendant: *a remittentes, minas*: non, vt easdem penitus dimittant; sed vt nimium rigorem & excessum moderentur: sicut

etiam

etiam Ecclesiasticus suadet, dicens: *b noli esse sicut leo in domo tua, euertens domesticos tuos, & opprimens subiectos tibi.* Id est: noli tyranni instar, imperium ac dominium exercere; animo crudelitatem spirante: domum furibundis clamoribus, mandatis intolerabilibus, horrendis iniuriis, & castigationibus inuitatis replendo: nam hoc non familiam conseruat, sed euertit, tibi que ipsi non parum damni adfert: cum quæ tua sunt destruas. Caue, ne te *leonem* exhibeas, sed *hominem*: ac memineris *cin spiritu lenitatis* te regere ac corrigere debere, cum in eadem delicta incidere & ipse possis. Aequum quidem ac iustum est, minas & verbera intentare, seruorum id exigente duritia ac pernicacia: at tum eo procedas oportet modo, quo Apostolus ad Corinth. est vsus: *d quid (inquit) vultis: in virga veniam ad vos; an in charitate & spiritu mansuetudinis: virga castigationis* (ait Sanctus Thomas) & *charitas* ac mansuetudo erga subditum, sibi inuicem non aduersantur, sed potius interius sunt tanquam coniunctæ valdè sorores. Et Sapiens ait: *qui parcat virga, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit.* Et si Apostolus in virga correptionis eisdem visitans seueritatem exterius ostenderet: internum charitatis & benignitatis spiritum non exueret. At externus hic seuerior vultus à *subditi dispositione* potius, quam *superioris voluntate* nasci debet. Atque idcirco. Apostolus ait: *quid vultis?* quasi dixerit: vobiscum dispicite, vtrum horum cupiatis: nam à vestra id voluntate pendet, si vos ipsos emendaueritis, & culpam sustuleritis: non erit necesse cum *virga* me ad vos descendere, sed cum *spiritu mansuetudinis*: at, si rebelles exiteritis, & in peccato obdurati: *virgam* me adhibere oportebit. Atque ita, cum spiritus *lenitatis* non fuerit ad famulum puniendum sufficiens, iungenda est caritati *virga seueritatis*, ad occurrendum peccato, daninumque reparandum. Vt enim obseruat Sapiens: *f seruus verbis non potest erudiri ad emendationem: quia, quod dicit, intelligit: & respondere contemnit.* Hoc est, quamuis quid imperes, probè intelligat: non idèò tamen eadem exequitur, nisi pœnarum eum metus coërceat. Atque idcirco eleganter Sanctus Bernardus Eugenio Pontifici scribit, *ament te domesticis tui, si non facito vitimeant.* Egregia sane illa est regula, quam circa hoc Ecclesiasticus præscribit, dicens: *g cibaria, & virga, & onus asino, panis, & disciplina, & opus seruo,* quasi dixerit: eodem modo cum seruo agendum, atque cum equo vel asino agitur, cibus quidem illi ad vires corporis conseruandas suppeditandus, sed & opus præscribendum, ne otio diluat, & inertie se dedat: sed laborando, Domino sit utilis, disciplina denique & correctio adhibenda: *seruo, inquit, maleuolo tortura & compedes.* hoc est: si pernicax contumaxue, herò imperanti parere detrectarit: ad tormenta ac pœnas procedendum, claustris & carceribus coërcendus: quo rebellis eius durities dignis puniatur supplicijs.

b Eccl. 4. 35.
Lenitas in
correptione.

c Gal. 6. 1.

d 1. Cor. 4. 21.

In eum locum.

e Pro. 13. 24.

Seueritas
non voluntaria sit, sed
coacta.

f Pro. 29. 19.

Lib. 4. de
consid. prope
finem.

g Eccl. 33. 25.

Timeat, qui
nescit amare.

h. Verf. 30.

Sine culpa
tua corrige
alienam.Cauenda
subditorum
exacerbatio.
i. Verf. 31. &
6. 7. u. 23.Domini fi-
delium eli-
gant dispen-
sationem.
o Exod. 8.
18.

Mox autem hunc rigorem moderatus, subiungit: *h non amplifies super omnē carnem. Verum sine iudicio nihil facias graue.* Quasi diceret; noli in castigando crudelitatem nimiam præferre, vel excedere in puniendo; sed memineris, seruum tuum ac mancipium eiusdem tecum *carnis* esse: ac propterea cum prudentia humanitateque tractandum: nihil graue in ipsum temerè & inconsideratè statuendo: ne scilicet punitionem turbatus aut iratus, & vindicta appetens animus suggerat; nec iustitiæ & charitatis Christianæ terminos illa excedat: ne dum *alienam* culpam castigas, ipse incidas in *propriam*. Nam aut defectum castigas corporalem, eò quòd in *te* sit admissus; aut culpam in ipsum *DEVM*. Si primum: non minima foret temeritas, impudentiaque, propria culpa alienam, & quidem minorem, alia maiori velle tollere: si enim maledicta, iram, impatientiam, verbaque contumeliosa inter corripiendum admiscueris, aliud non effeceris, quam nouarum in te grauiorumque culparum onus in *DEI* tui seruitio suscipere: quo minores multò corrigas, quas in tuo seruus commisit. Si verò dixeris, crimen in *DEVM* commissum corrigere te velle; non zelus, sed iracundia; non *DEO* gratum, sed offensa noua erit; hoc modo admissum crimen corrigere velle. Nec sanè sapientia fuerit, ita te in corripiendo ac castigando gerere, vt in eo quodagis, ipse corripì & castigari dignus habearis, ac tantum abest, vt vulnere medicamen ac remedium adhibeas, vt prauo tuo exemplo ipsum deterius reddas; in causa siquidem es, vt seruus tua iracundia in noua incidat delicta, qui tuus excessus, si adeò perniciosus censetur, cum in crimina culpasque vetè admissas animaduertis; quanto censetur magis noxius, si non à veris serui culpis, aut defectibus; sed à praua, aspera, intolerabili, nimiumque præfracta natura tua nascatur: ita namque seruos tuos paulatim peruertis, & è bonis prauos; è fidelibus infidos, & fugitiuos reddis. Hinc subnequit Ecclesiasticus: *is est tibi seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem sic eum tracta; quoniam in sanguine anima comparasti illum, si leseris eum iniuste, in fugam conuertetur*, atque ita bono, quod ab ipso tibi proueniebat, illius fuga excides. Pravam itaque & duram naturam tuam doma, ne bonos ac fideles seruos amittas, sed potius prudentia tua effice, vt qui mali & perfidi sunt, in melius deinde commutentur.

ALIVD etiam huc inprimis spectans documentum, Dominis amplam habentibus familiam, seruandum proponitur: vt scilicet ex vniuerso seruorum numero vnum pluresue seligant, quorum prudentiã probitatemq; iam perspectã habeant: vt in eis, quæ iã diximus; auxilio ipsis sint, cæterorū curam gerant; vitia illorum impediendo, & bonos mores inducendo: illisq; iniungendo (vt dicebat Moyse Ietro): vt, o *quicquid manus fuerit*, præsertim quæ ad cultum diuinū spectant, *ad ipsos referant*, quòd melius efficaciusq; remediū

adhi-

adhibeatur. Illud ipsum consilium S. Bernardus Eugenio Papa Præscripti-
 selige (inquit) ad familiam gubernandam vnum, qui, vt Dominus ait, pfer-
 nus fidelis sit ac prudens, fidelis quidem, ne ipse decipiat; prudens verò, ne de-
 cipiatur. Porro nec hoc suffecerit, si defuerit tertium, ipsa inquam aucto-
 ritas, parum quippe profuerit velle & scire rem disponere, prout necesse
 est, nisi adsit auctoritas, & manus ipsa ad exequendum. Danda ergò illi ad-
 hæc facultas agendi pro libitu. Si verò dixeris rationi consentaneum non
 esse, tam amplam illi potestatem concedi: memento fidelem, qui agere ni-
 hilominus pro ratione volet: attende prudentem, qui agere nihilominus
 pro ratione sciet: sed fidelis hinc solersque voluntas tunc profuerit: cum ei
 assatim suppetet, vnde tota facilitate mancipetur effectui: cunctis ei sine
 cunctatione parentibus. Itaque iste omnibus facienda iniungat: & vni o-
 mnes respondeant. Nam si gentilis ille Ægyptius, qui omnibus suis Iose-
 pho traditis ignorabat, quidnam domi suæ haberet, ob singularem, quam
 de fide illius conceperat opinionem; erubescat Dominus Christianus, ser-
 uo Christiano sua non credens, perspecta iã ante illius & fide & prudentia?
 Addit verò idem Sanctus: quamuis in rebus temporalibus ampla hæc ei fa-
 cultas danda sit, domini tamen partes esse, non propterea bonum spirituale
 negligere: multa, inquit, nescias, plurima dissimules; nonnulla obliuiscaris,
 sunt tamen quæ ignorare te nolim; mores inquam & studia tuorum, non
 oportet vitia domus tuæ vltimus scias: quapropter aliis alia dispenset, de
 disciplina tu provide: illud nemini credas; tuum est, ea quæ ad animã spectat,
 non negligere. Quamobrem, etsi ad dominos non spectet per se ipsos puni-
 re; sed castigationis executionem alteri committere; illorum tamen est re-
 prehendere, & commonere: eò quòd maioris illorum verba sint efficaciam,
 propterea necesse fuerit illos, seruorum tanquam ouium suarum defectus
 nosse; vigilis accuratique pastoris officio fungi. (Vnde Sapiens ait) q dili-
 genter agnosce vultum pecoris tui, tuosq; greges considera. quod si feceris, gloria
 sempiternæ coronam adipisceris, propter officium impensum ijs, qui tuæ
 erant curæ concrediti; cum hoc non alijs delegaris, sed ipse tibi assumpseris.
 Ita fecit Booz noster, qui quamuis constituisset aliquem riuuenem qui
 suo nomine messoribus ac seruis præset; illos tamen ipse adire, & suis coram
 oculis, quid rerum agerent, videre voluit. Nam quemadmodum Episcopi
 Ecclesiæ quæ prælati diæceses suas obire ex muneris præscripto tenentur, &
 pecoris sui vultum agnoscere; vt videant scilicet, quomodo curiones, paro-
 chi, ac clerici officio suo fungantur; & cæteros fidelium confirmet ac di-
 rigant; omniumque saluti prospiciant: ita quoque domini saculares suo
 modo visitationem instituant, & singulorum seruorum, cum maiorum tum
 minorum actiones & opera perspiciant, ad bonos in officio confirmandos,

Li. 4. de con-
 prope fin.
 p adar. 27.
 45.

»
 »
 »
 Huic aucto-
 ritas concu-
 lietur.
 c c
 c c
 c c

Spiritualia
 per se cu-
 rent.

Tu commo-
 ne, punias
 alius.
 q Pro. 27. 23.
 Eccl. 7. 24.

r Ruth. 2.

Episcopi te-
 nentur vi-
 sicare.

prauos verò reprehendendos & corrigendos. Maiores porro vitent, vt videant, num *fideles* sint & *prudentes*; quomodo data *facultate* vtantur & num suo munere propè fungantur, nullam minoribus iniuriam, aut molestiam exhibendo: minores verò, vt coram cernant, quomodo maioribus *obediant*; & num singuli ea, quæ ex officio incumbunt, debite riteque *exquantur*. Hoc scil. modo ad literam intelligendum est, quod amicus Iob ait *visitans speciem tuam, non peccabis*; speciem inquam domus tuæ: tuam namque visitatione pacem & iustitiam conseruabis; & omnes domestici, tam vxor, quàm liberi & serui, officio suo fungentur, tuamque ad præsentiam ordinatè cuncta fient.

l. Iob, 5. 24.

C A P V T VII.

SINCERITATEM AC PRUDENTIAM IN ALIORUM gubernatione, & commercio simul coniungendas: ne temerè quis iudicet, aut etiam se decipi sinat.

*Sinceritas
prudens*

a. Mat. 10. 10

*Preciosū à
vili sep-
randum.
b. Ose. 7. 11.*

Columba.

Serpens.

INTER cætera, quæ in familia alicuius directione, & mutuo cum alijs commercio difficilia occurrunt, non potest occupare locum crediderim *sinceritatem* cum *prudencia* nosse coniungere; nimia enim sinceritas & candor decipi solet cum magno prudentiæ præiudicio; & nimia prudentia cautelaque suspecta esse, cum sinceritatis detrimento. Idcirco dominus qui nihil mandauit, quod fieri nõ posset, in Evangelio discipulis ait: *Estote prudentes sicut serpentes & simplices sicut colubæ*; quasi diceret, segregate à serpente & columba pretiosum à vili, & bonum à malo vile & malum reijcite; pretiosum verò & bonum amplectimini. E columba *sinceritatem* accipite & *mansuetudinē*, relicta *ignorantia* & *vecordia*; ne de vobis dicatur, quod olim de Ephraim Oseas: *bsicut columba seducta, non habens cor*; E serpentibus verò accipite *prudentiā*, & *cautelam*: *malitia*, *infricta ac dolo* relictis: aded, vt erga res & personas ad vos nõ spectantes, oculos habeatis *colūbinos*, non curiosos vel suspiciosos, sed simplices & candidos: ne scilicet curiosè, temerè, & malitiôsè aliorū vitā inspiciatis & scrutemini: sed quæ in eis videris & auditis sincerè ac leniter, & sine aliqua vestra perturbatione & anxietate pertranseatis: cū ad vos nihil horū pertineat: modò tamen in rebus tum proprijs, tum aliorū, quæ vobis incūbant, ne stupidi ac negligentes fitis, vt eas inspicere & exactè cognoscere non curantes, vos ipsos certissimo deceptionis periculo exponatis: sed in his, astutos potiùs & sagaces imitamini *serpētes*, quos aiūt, *oculos* suos linire ac purificare, vt magis perspica-

ces